

RIEŠENIE NÁVRHU BRÁN CINTORÍNOV NA ZVONOVOM VRŠKU PRE MESTO BANSKÁ ŠTIAVNICA

Mgr. art. Marián Králik

Ústav Dizajnu, Fakulta architektúry, Slovenská technická univerzita v Bratislave

Pedagóg: doc. akad. soch. Milan Lukáč

Résumé

Solution of design of cemeteries gates on Zvonový vršok for the town of Banská Štiavnica.

"Gates of peace" represent a design for promotion of cemeteries on Zvonový vršok in Banská Štiavnica. The abandoned environment, fencing, and the very gates require renovation for preserving the town sacredness and the level of historical monuments of Banská Štiavnica. Design-artist proposal of gates is conceived in such a way as to fall in the entire historical and cultural context of the town and, at the same time, to correspond to dignity of this place of meditation. The study of history and survey of the town were an impulse for forming the first ideas and schemes which would be suitable for the given architectonic space. It resulted in creation of model "Gates of Peace" 1:1. A part of the proposal is also installation of the cross plastics on a small square in front of cemeteries and stone floor which would properly complete the entire atmosphere of the town.

Cieľom zadania bolo riešenie umiestnenia dizajnérsko - umeleckého artefaktu do konceptu historického miesta. Práca pozostávala z prieskumu miesta, rešerše, brainstormingu a odhadu proporcií. Štúdium histórie predchádzalo konkrétnemu formovaniu ideí až po prvé skice. Taktiež som premýšľal nad architektúrou priestoru spolu s funkčnými prioritami v nadväznosti na turistický ruch, urbanizmus. Zúročením teoretického výskumu bol model „Brány pokoja“ 1:1.

Na cintoríne sa pochovovalo prevažne v 1. polovici 20. storočia. Súčasný stav cintorínov je poľutovaniahodný. Porozbýjané a zarastené náhrobky si vyžadujú reštaurátorské zásahy. Brány, ktoré sú objektom mojej práce, slúžia pre vstup do uzavretého architektonického priestoru. Mali by reprezentovať to, čo sa v objekte nachádza. Momentálny stav brán je v dezolátnom stave. Sú nevhodne zvolené. Obdobné brány sa kedysi používali pri fabrikách, rodinných domoch a sú znehodnotené časom. (Obr.1, 2)

Obr.1 Cintorín evanjelický Brána pokoja. (Foto M. Králik)

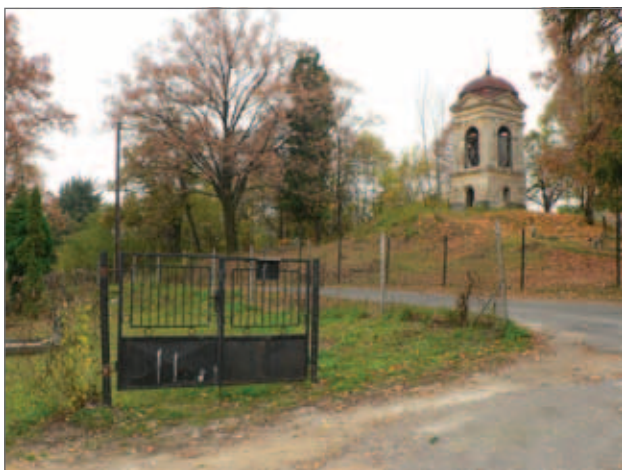
Obr. 2 Vstup pred cintorínmi Zvonový vršok. (Foto M. Králik)

Oplotenie je na mnohých miestach tiež úplne zničené, a tak ako pri bránach je nevkusne zvolené. Samozrejme je potrebné nie len kritizovať, ale brať ohľad na financie a dobu, kedy boli osadené. Pozitívnym faktorom určite ostáva, že cintoríny vôbec boli oplotené.

V historickom jadre mesta - mestskej pamiatkovej rezervácii, sa nachádza vyše 360 objektov umelecko-historických pamiatok. Riešenie otázky cintorínov si naozaj zaslúži osobitý prístup. Ľud tejto kultúry sa pravdepodobne zaoberal baníctvom. Kelti najviac využívali železnú rudu. Poznali technológiu úpravy a spracovania striebra a zlata, ktoré získavali baníckym spôsobom. Spracúvali ich na mince, šperky a podobne. V etape doby bronzovej sa začala používať zliatina medi a cínu - bronz, čo bolo prevratnou zmenou v spoločnosti. Sitno bolo centrum kultúry pre širokú oblasť. Význam lokality potvrdzujú nálezy bronzových pokladov a ojedinelých keramických nálezov.

Informácie z histórie mi pomohli odôvodniť zvolený materiál a tiež novodobú technológiu. Kovy majú v danej oblasti hlboké korene. Tiež používanie rôznych technológií na ťažbu a spracovávanie železnej rudy, striebra a zlata nie je pre tento región cudzie. Dokonca razenie mincí, zvonolejárstvo, kováčstvo atď. potvrdzuje vysokú úroveň technologických zručností. Zaujímavosťou je napríklad, že pušný prach sa v roku 1627 prvýkrát na svete použil na banský odstrel práve v miestnych baniach. V 18. storočí Banská Štiavnica prežila svoje zlaté obdobie. Ťažba zlata a striebra dosiahla najvyššie hodnoty v roku 1740 (600 kg zlata, 23 000 kg striebra). Ruka v ruke s hospodárskym a technickým rozvojom i samotné mesto zaznamenalo kultúrny a stavebný rozmach. Uskutočňujú sa viaceré prestavby, mesto sa stáva centrom spoločenského a kultúrneho diania. V 18. storočí je Banská Štiavnica tretím najväčším mestom v Uhorsku s počtom obyvateľov cez 20 000. Významným medzníkom v histórii mesta bolo zriadenie Baníckej akadémie v roku 1762. Bola to prvá vysoká škola technického zamerania na svete a Banská Štiavnica sa stala centrom rozvoja banskej vedy a techniky v Európe.

Osadenie diela, vytvoreného moderným výrobným procesom, teda dopĺňa mozaiku dejín. Umelecké diela do tejto mozaiky zapadajú obdobne. Výtvarné atribúty brán sú citlivo modelované podobne ako pri kutí železa. (Obr. 3, 4)

Obr. 3 Brána na katolíckom cintoríne Zadnom.
(Foto M. Králik)

Obr. 4 Návrh riešenia vstupných brán do cintorínov
Zvonový vršok. (Autor M. Králik)

Vstupný portál je navrhnutý tak, aby bol z časti transparentný. Perforácia skulpturálneho objektu dovoľuje vizuálnu komunikáciu. Okolie zohráva veľkú rolu v atmosfére miesta a preto by bola škoda znemožniť pohľad do intimity posvätného miesta a na druhej strane odrezať siluetu prírody. Dielo je pretavením kresby do priestoru. Malo by pôsobiť z časti monumentálne, hovoriac o hodnote posvätného územia. Je inšpirované prírodnými prvkami a štruktúrami. (Obr.5) Z hľadiska pamiatkovej obnovy ide o implantáciu moderného novotvaru. Dielo je obohatené výtvarnými prvkami. Plastickosť a kultivovaná štruktúra slúži na podčiarknutie hodnoty miesta modlitby a rozjímania.

Obr. 5 Riešenie vstupných brán do cintorínov na „Zvonovom vršku“ v Banskej Štiavnici. (Autor M. Králik)

Sepulkrálna architektúra súvisí s náboženskými predstavami človeka, tej ktorej etnickej komunity, s jeho predstavami o posmrtnom živote. Pohrebný rítus, úcta voči predkom je kulturologický fenomén, ktorý nachádza výraz aj vo výtvarných formách. Pri sepulkrálnej architektúre je potrebné brať do úvahy urbanistický problém a riešenie jednotlivého náhrobkú. Môžeme sledovať prepojenie dizajnu s architektúrou, výtvarnými prvkami, kulturologickými súvislosťami a histológiou. Bolo potrebné komplexné zakomponovanie všetkých artefaktov, ktoré sa majú na danom mieste nachádzať. Navrhujem kamennú zámkovú dlažbu, ktorá sem vzhľadom na históriu miesta zapadá najcitlivejšie.

Z dôvodu napojenia na centrum mesta a blízku kalváriu by mala pokračovať všetkými smermi. Kamenný múr je potrebný na pevné ukotvenie brán. Môže sa na ňom nachádzať aj pamätná tabuľa s drobnou históriou, rokmi založenia a renovácie cintorína.

Obr. 6 Priestor pred vstupom do cintorína katolíckeho Predný a cintorína evanjelického Brána pokoja. Foto M. Králik

Obr. 7 Umiestnenie vstupných brán do cintorínov Zvonový vršok. (Návrh M. Králik)

Z histórie Banskej Štiavnice vidíme, že umiestnenie kríža tiež spadá do kontextu a bol by vhodnou súčasťou sepulkrálnej architektúry, tak ako je koncipovaná v našom kultúrnom prostredí. Preto navrhujem osadenie plastiky v rámci malého námestia pred cintorínmi.

Banská Štiavnica je mesto spojené s kovmi. Z dôvodu nepredraženia produktu som vybral oceľ s dodatočnou povrchovou úpravou, hoci bronzové brány by mohli vynikať oveľa dôstojnejšie. Práca by mala byť dostačujúcim teoretickým a sčasti aj praktickým návrhom pre realizáciu. Snažil som sa ladiť koncept tak, aby v teoretickej aj praktickej časti bolo viacero argumentov potvrdzujúcich vhodný prístup k historickému kontextu miesta. Banská Štiavnica je pre Slovensko bohatstvom a zdrojom inšpirácie a zaslúži si našu pozornosť.

Preto túžim, aby toto mesto naďalej naberalo na hodnote.

Obr. 8 Centrálny kríž. (Návrh M. Králik)